

(כד) נ"ד א' רש"י ד"ה לפי שכבר נתמלא מע"ש כ"ו, ור"י כ"ז דאפי"ה סדרו שמחה בית השואבה, וכדחתן י' א' שאין החגול דוחה שנה אלמלא דשמחה בית השואבה הו"י. נ"ד ב' רש"י ד"ה ורש"י, דשמחה בית השואבה לא דחיא י"ט כ"ו, ואפי"ה לר"י לעיל דכבר דהו"י חקיעות בשבת, צו"ע לא הו"י דאכתי לא חקנו שם תיקון גדול דתקן י"ח א', מיהו ל"ע דאמר לעיל נ"ח א' ח"ק יו"ט אינה דוחה אלמלא דהו"י שמחה בית השואבה צו"ע ור"ע וע"י לקמן י"ה א' רש"י ד"ה אומרים.

(כה) נ"ד א' במה"ל והמתעבב נועל שמים, הרמב"ם מפרש דהיינו המתעבב שו"ע חל בשבת וע"י בלתי"מ פ"ד מהלכות הו"מ שמפרש לדעת הר"מ שאם חל עשרה ביום ה' נועל משמר הכנסה בשבת שלפני עשרה שמים ותמוה דמתי בשבת שו"ע סמוך לה לפניה או לאחריו בהפסק יום אחד מייורי ולפ"י בעל"ה שחל ביום ה' בשבת שלאחר עשרה נועל משמר היו"ל שמים אצל בשבת שלפני עשרה חולקין ב' המשמרות צו"ה, חז"ק שכן הו"י דהא עשמו של הר"מ הו"י

משום שאין כאן רק מעט מהמשמר זה שייך בשבת שלאחר עשרה אלא בשבת יום אחד אצל בשבת שלפני עשרה הרי כלם קנו יש לע"י לדעת הר"מ אח"כ מפסיד כהן גדול בשביל משמר המתעבב כמבואר יומא י"ח א' והמשמר שזמנו קבוע מרויח וז"ל דתקן חלל, שכן גדול יכול חלקו ומשמר המתעבב שמים והשאר למשמר שזמנו קבוע ובאמת הר"מ לא הביא ד"ו דכ"ה יפסיד ק"י משמר המתעבב, וכבר חמה צ"ח בלתי"מ שם, וחזינו בח"ל סי' קס"ו שח"כ לפי רצנו דהרי אין כל המשמרות שוות רק בחובת הרגל אצל גו"י ושאר כל הקבצות הרי הו"י למשמר שזמנו קבוע דתקן לעיל י"ה ב', ולפי מה שהשווה הר"מ עשרה לשאר רגלים דמיתה מה"ל משום יום אחד שהפסידו הם מהעוללים לבוא בשביל יום א' לק"מ קושיא הגאון ז"ל דהא קיימא לן דהו"י אין קריבין ביום טוב ומשנתנו בחולו של מועד אצל ביום טוב אין קריבין רק קריבנות הרגל דגם בשולח רח"י ושלמי שמחה אצל בשבת שלפני עשרה דהמדיין שייך לכן לכן ומתעללין לבוא כולן.

ה ל ב ו ת מ ג י ל ה
סימן קנא

מגדש פנוי שבעים אמה או קמ"א כדון החום לענין שבת. [א"י ח"ט] לקמן סי' קנ"ג סי"ב ב'.

סימן קנב

(א) מגלה י"ט א' ל"ש אלא שעתיד לחזור בליל י"ד אצל און עתה כ"ו, ע"י בספר המאור, וכוונתו ז"ל שפי' דברי ר"י ד"ן עיר שהלך לכרך נמי חלוי במחשבתו על יום י"ד, שאם בדעתו להיות מקלט היום בכרך נעשה בן כרך, ואינו קורא צ"ד אלא בנ"י וס' ה"ב בדעתו לחזור קודם אור היום הרי הוא פרוח והיינו מח"י ש"ש שהלך לכרך חס בדעתו לחזור למקומו קורא נמקומו, וה"ה ק"ה נפ"י זה שאין כאן כלל בן עיר שהלך לכרך כיון שהיה דעתו לחזור צ"ו וחזר באמת ואינו צ"כ במעשה וגם לא היה לו מחשבה להיות בן כרך, [וכן פ"י הרא"ש סדרת רש"י ולשון הרא"ש ל"ע שחב"ד דלא מסתבר דיתול עליו חוב מוקפין צ"ד כיון דעדיין לא הגיע זמן קריאת מוקפין, והרי ח"ק לפרש"י דחשב להיות צ"ו מ"מ חו"ל ע"ה שם מוקפין צ"ד ונפטר מ"י ומתחייב צ"ו, וע"כ כונה הרא"ש שח"ו כאן כלל מחשבה להיות מוקפין] ולפי דעת הר"י ב"ו הרי"ף לתקן זה, ופ"י דבסוף נאום ונתעבב צ"ו, וזהו עיקר החידוש שאם לא היה בדעתו להיות יום י"ד בכרך אפי"ה שמחשבת צ"ו י"ט ל"ה פרוח ואם היה בדעתו להיות בכרך ביום י"ד ונתעבב צ"ו הרי הוא בן כרך, ועל זה קשיא ל"י להר"י חת"ו, אחת דעיקר חס"כ ב"ו הספר דאיידי דלא נתקיימה מחשבתו ולא הוצרך זה במתי, שעת דכיון דבלא נתעבב צ"ו פטור ח"ק שהיה בדעתו להיות צ"ד, אלא שאם נתעבב צ"ו חייב צ"ו, כי לא היה בדעתו להיות צ"ד אלא כיון דלא חזר לחייב, ושמע"ה הרא"ש פ"י דאם היה דעתו להיות צ"ו ח"ק חזר צ"ו לעירו קורא צ"ו, וזהו במחשבתו לחזור קודם אור היום נמי אצטריך לאשמעין דאיוו מסתלק מפרוח בהיותו בכרך בתחילת ליל י"ד, ומה שהזכיר הרי"ף ח"ט שנתעבב איוו בשב"ל לפרש בן מח"י אלא מוסף בפרעו הדין.

(ב) והרמב"ן במלחמות מסכים לדברי הר"י שאין מחשבתו על יום י"ד עושה אותו בן כרך, כן שאינו חושב להיות עומד ביום ט"ו, וכן מסכים עמו שאם נתעבב בכרך צ"ו חייב ח"ק שצוים חשב לחזור לעירו צ"ו, וכדאיתא בירושלמי דבן עיר שעתק דירתי בליל ט"ו חייב כאן וכאן, ופ"י דברי הרי"ף ח"כ שהוא צ"ו שהבכרטה חלוי צ"ד בשביל להתחייב צ"ד, וה"ה חס בדעתו לחזור

76 א"י ח"ט סי' תרפ"ה סי"ה בן עיר שהלך לכרך כ"ו נראה דדעתו לחזור ולא לחזור חלוי בכניסת ליל י"ד כגון בן עיר שהלך לכרך ובכניסת ליל י"ד היה בדעתו לשב קדם האור יום ט"ו לרש"י או קדם האור יום י"ד להרא"ש נתחייב בקריאת י"ד וח"ק חס אחר אלא הכובדים נשתנה דעתו להתעבב כבר הוכרע דינו כבן עיר, ואם בכניסת ליל י"ד היה דעתו להתעבב עד האור יום ט"ו לרש"י או יום י"ד להרא"ש, פקע ממנו חייב י"ד ונתחייב בקריאת ט"ו וח"ק חס חזר לעירו אחר אלא הכובדים צ"ד קורא צ"ו, וח"ק שלשון הרא"ש דאוליגין חזר דעתו צעטת לאחו מביחו, אין הכונה שאם נשתנה דעתו קדם ליל י"ד אזליגין חזר מחשבתו צעטת לאחו מביחו אלא הכונה חס נשתנה דעתו בליל י"ד, ועד כניסת ליל י"ד הוא בלשון הרא"ש במחשבתו ראשונה, שאין סבירה כלל שאם בכניסת י"ד דעתו של בן עיר להיות בכרך גם צ"ו יהי' כצ"ו עירו משום שהשב בלאתו מביחו לשב, או בן כרך שהוא צ"ו ודעתו של ל"ע צ"ו יהי' כבן כרך משום מחשבתו ראשונה שהיה לשב, ויותר חיימה בן עיר שהלך לכרך והיה דעתו להתעבב שם צ"ו ובכניסת י"ד דעתו לשב בליל י"ד ושם לעירו יקרא צ"ו ואם אח"כ אומר בן ח"ק חס שב קדם י"ד לביתו יקרא צ"ו, אלא ודאי חזר בתחלת החייב היינו אלא הכובדים של י"ד אזליגין ואז מכריעין דינו כפי דעתו חס הוא פרוח או מוקפין, ואחרונים ז"ל סתמו ולא פירשו הדבר ונראה מדברייהם דבחר מחשבתו בלאתו מביחו חלוי, וגם משמע מלשון הט"ז שאריך שיהי' שם כל הלילה, ולמשי"כ כ"ז אינו.

ומשנתנו מכרחה כמשי"כ דחלו חס עתיד לחזור ואינו עתיד, ובעתיד לחזור אפי"ה שלא חזר, ובאיוו עתיד לחזור אפי"ה שחזר וכמשי"כ הפוסקים, וע"כ לקבוע זמן שבו יהי' חלוי חס עתיד לחזור לפי מחשבתו בזמן הכוח חס לאו, ואם הזמן הוא שעת לאחו מביחו יתחייב לפ"י דאפי"ה שב קדם י"ד לביתו יהי' כצ"ו במקום האחר שהי' שם קדם הפורים זה דבר שאי אפשר וע"כ בכניסת י"ד הדבר חלוי. ומשי"כ הט"ז וכן הו"י שהיה עד שהאור היום אינו מוצן שאם בן כרך שהוא צ"ו צ"ד אינו כבן עיר עד שהיה כל הלילה, אימתי יקרא בליל י"ד, וכן אמרו דבן כפר צ"ו בן כר וצ"ו כן קורא עמ"ס, והחס בתחלת הלילה קורא עמ"ס ח"ק שחזר מיד, והו"ל לר"ב לחדש אפי"ה שחזר, אצל או בדעתו בכניסת היום חלוי ניהא. [א"י ח"ט ע"י ל"ק סי' קנ"ג באורך].

נראה דאם נתוספו בתי חוץ לחומה אפי"ה שהחריבו חוץ לחומה ויש בתי שאינם סמוכים ואינם נראים מ"מ קודין צ"ו כיון שכל העיר כד"ל ומקרו כולן חוץ החומה ובלגד שלא יהא צניבין

לי הרמב"ן במלחמות בשם ר"ח צ"ע שהלך לדרך שזמנו מוקדם למה שנינו אם עתיד לחזור אם חזר הרי חזר ואם לאו נעשה מוקף, ר"ל ולענין חייב ט"ו אין הדבר תלוי במחשבתו צ"ד שאם חזר קודם כניסת ליל ט"ו אף אם היתה מחשבתו צ"ד לשהות צט"ו בכרך מימיו כיון שחזר חזר, ואם לא חזר אף אם במחשבתו צ"ד לחזור כיון שלא חזר נעשה מוקף, ואמנם ע"כ כ"ל דגם י"ד הוא חייב בהלכתו כיון דאין י"ד קובעו חובה צט"ו נשאר פרוז, דל"כ לא קשיא הא דתנן אם עתיד לחזור כו' שהרי בהלכתו ליל י"ד נופל לו בספק אם חייב לקרותה צלילה כפרוז חזר תלוי אם עתיד לחזור, אלא ודאי הוא ס"ל דהוא בהלכתו פרוז, וכבר הוסיף הרמב"ן בסוף דבריו לפרש כן.

שם אר"י איך תאן צעמיד להשקט כו' נתפרש הפי שפירשונו, לא צא רבנו להציע ראי' דרבה קאי אצ"כ שהלך לעיר דבאמת ר"ח חד מניחו נקט וה"ה צ"ע שהלך לדרך וכדאמר בירי, וכן לא צא להציע ראי' דצ"כ שהלך לעיר והיה דעתו לחזור קודם דהוה היום, ואינו נעשה פרוז אע"פ שנתעבד אחר אור היום דהוה אז מזכר בירושלמי, והא דאמר בירושלמי צעמיד להשקט היינו צ"ע שהלך לדרך ואם עתיד להשקט צט"ו לפי מחשבתו כניסת ליל י"ד נפטר מפרוז ואם מחשבתו צ"ד לחזור צליל ט"ו הרי הוא חייב צ"ד כפרוז שהרי כניסת י"ד אי אפשר לדעת את המעשה העתידה והכרעה הדין לפי מחשבתו וכיון שנעשה כניסת ליל י"ד לפרוז הרי הוא פרוז, אבל צ"כ שהלך לעיר והיתה דעתו לחזור קודם דהוה היום ונתעבד אחר אור היום שפיר י"ל דנעשה פרוז וחייב בקריאת היום אע"פ שלא קראה צלילה, וכד"ל כן להר"ה, ואין לזה ראי' מהירושלמי, אבל כונת ר"ח לפרש צעמיד לחזור דצ"כ צט"ו היינו צליל י"ד, והיינו זמן חייב צמקום שהוא נמלא וכן עתיד לחזור דצ"ע בכרך היינו נמי בזמן קריאת צמקום שהוא נמלא, וזהו שסיים הרמב"ן ואין הדבר מוכרע מן הירושלמי הזה כמו שאמר כו' ר"ל דאין כונת ר"ח להכריע מן הירושלמי צ"כ שהלך לעיר ודעתו לחזור ואח"כ נתעבד אלא זה אמר ר"ח מסבירא, ומי"מ למדנו מדברי ר"ח כונת הר"ף.

מה שהכריעו דעת ר"ה דצ"כ שהיה צט"ו והיתה דעתו ללכת קודם האור היום ונתעבד נעשה פרוז, אין זה מוכרע דקשה לעמוד על כוונתו ז"ל צ"כ, ומכאן דצ"ע שהיה בכרך והיתה דעתו לחזור ולא חזר דמבואר בר"ה דנעשה מוקף אין ראי' דהתם י"ל דאיידי דבהלכתו ליל ט"ו כבר היתה דעתו להשאר בכרך ומוקף בן יומיו תלוי ציוס ט"ו, ואמנם ריטב"א כתב להלוק על הר"ף ודעתו ז"ל דכל שמתעבד צט"ו ציוס קורא ציוס, אבל אין בן דעת הרמב"ן והר"ן וכן מבואר בר"מ דכל שהיתה דעתו ללכת ונתעבד אינו נעשה פרוז.

ה) בדין צ"כ שהלך לעיר והיה צדעתו ללכת קודם האור המזרח ונתעבד נראה דאינו חייב לקרות צ"ד כיון דדעת ר"ח ר"ף ורמב"ן ור"ן והר"מ כן, וכן הר"ש מסכים ונתעבד לאו כלום הוא, ובהלכתו הלילה כבר הוחלט שאינו פרוז וכבר סתם בן צ"ע ס"ה חרפ"ת, ואם היה צדעתו להשקט אחר האור היום ויאל קודם האור היום נראה דכבר הוקבע לפרוז וכיון שנתחייב צליל י"ד כפרוז הרי הוא כפרוז אע"פ שאלא לדרך, וקורא בכרך צ"ד, וכ"כ הר"ש דצ"ע שאלא לדרך והיה בדעתו להיות בכרך ציוס י"ד נעשה מוקף ואע"פ שחזר לעירו קורא צט"ו, ואע"פ דש"פ חולקים צ"ה על הר"ש וס"ל דצ"כ שאלא לעיר קודם כניסת ט"ו פקע מני שם מוקף ופטור כהן וכהן היינו דוקא צ"כ קודם כניסת הלילה דפקע מני שם מוקף, אבל יאל לאחר כניסת הלילה מודים דקורא צט"ו צט"ו, וה"ה דקורא בכרך צ"ד כל שנעשה פרוז, ומיחו עדיין יש מקום לומר דכל שאלא קודם אור היום בעלה מחשבתו הקודמת ואינו נעשה פרוז, וזה אינו תלוי בפלוגתא הר"ף והר"ה צ"ה בדעתו ללכת ונתעבד, דלפי דעת הר"ף דחייב צ"כ דעת אינו קובעו לפרוז וצט"ו דעתו דוקא בשעת כניסת הלילה, י"ל דצדעתו בשעת כניסת הלילה להשקט אחר אור היום ויאל קודם אור היום בעלה מחשבתו ולקובעו לפרוז תרתי צט"ו, וכן י"ל להיפוך דאף לדעת ר"ה דמתעבד

נעשה פרוז הו"ל קודם אור היום ג"כ הוא פרוז כיון דכניסת הלילה נעשה פרוז מאוס שהיתה דעתו להשקט.

והל"מ צ"ה הי' דיוק משלשון המ"מ דצ"כ שהלך לעיר והיתה דעתו להשקט אחר אור היום ויאל קודם אור היום אינו נעשה פרוז, והל"מ תלוי ד"מ במחלוקת הר"ף והר"ה, וא"כ דברי הרמב"ן משהו דלא כהר"מ, וזה חיומה דא"כ הוה המגיד משהו מפרש הדברים ומדברי רש"י אין שום הכרע לזה, אבל למש"כ שאינו ענין לפלוגתא ר"ף ור"ה א"כ אם צ"כ דיוק מדברי המ"מ כן יהי' דין זה מוכרע מדברי המ"מ דלא מיינו מי שפלוג צ"כ, ואמנם אין כל דיוק מלשון המ"מ דברי צ"כ דעתו דין עתיד לחזור למקומו נופל בהלכתו ליל י"ד לענין קריאת הלילה וכמו שפרש"י י"ע א' וצ"כ הכל מודים דהכרעה הוא ע"פ דעתו אם עתיד לחזור, וסתומה הדברים דאף אם אירע שאלא קודם אור היום לא הוי צרכו לבעלה, ולא מניח שיהא פרוז צלילה ומוקף ציוס, ולא יתכן שחזיר המ"מ דין מחלוקת בהלכתו ובלאחר יד, אבל כונת המ"מ הכל כפי מחשבתו ומש"כ ואינו מתעבד שם ציוס י"ד היינו כן מחשבתו מחלפת הלילה, וכן מש"כ אלא שמתעבד שם אחרת הלילה וק"מ מן היום היינו נמו' לפי מחשבתו ונראה דל"ל אלא שמתעבד שם כו' כמו צ"כ אלא וכל הנהגות על קריאת הלילה וכמש"כ המ"מ בשם רש"י.

ולכן נראה עיקר דלוי"ה דכל שהיתה דעתו להשקט לאחר אור היום נעשה פרוז ואף אם יאל קודם אור היום קורא ציוס י"ד בכרך, אלא שקורא גם צט"ו כיון שהוא בכרך, ולשון הר"ן ונתעבד נמי כו' שיהא קורא עמוס ולא יאל קורא כמקומו כלל וכונתו ונתעבד גם צט"ו, וכמו שסיים שאם חזר לכרך קורא גם צט"ו.

ובט"ו ס"ה חרפ"ת סק"ו כתב בפשיטתו שאם חזר קודם אור היום לא חשיב פרוז, וכבר כתב הפמ"ג שאין מקור לזה, וא"כ לדברי הל"מ בלשון המ"מ לא קוי"ל לדברי המ"מ, שהרי צ"ע סתם לדברי הר"מ, וזו גם דעת ר"ח והר"ף והרמב"ן והר"ן פ"ה גם דברי רש"י כן, וצ"כ העתיק דברי הר"ף וצ"כ כתב לע"ה דברי הפמ"ג.

ו) ר"ש פ"ב ס"ה ג' וכן מוכח בירושלמי, כונתו ז"ל דמתעבד צ"כ דמוקדם לה צעמיד להשקט כדי לישב צ"ע שהלך לדרך, ואמרו שם והוא שאלא קודם שהאיר המזרח, וא"כ ראו לרבה ג"כ לפרש צ"ע שהלך לדרך שזו רבותא עפי', וע"כ נראה לומר דה"ה דרבה אכלו מתני קאי ומי"מ נקט ליל י"ד.

שם ואשמעינן דהדבר תלוי בצונתו בשעה שאלא מציחו כו', אין כונת רבנו דאף אם נשתנה דעתו קודם כניסת ליל י"ד, לא חלונן בחר דעתו כניסת ליל י"ד דהוה אין סבירא כלל דמתעבד צ"כ תכ"ה עדיפא ממחשבתו כניסת י"ד ועוד אם יאל לפני שיה נמי, [הגע עמ"מ אילו חזר לכרך ויאל עכשו מכרך ע"מ שלא לחזור צ"ד, יפטר מחייב כרך, שהרי יאל עכשו מציחו ע"מ שלא לחזור ונתעבד ויאלחו הראשונה, כי לא חזר לכרך נמי כבר בעלה מחשבתו הראשונה] אלא הר"ש נקט דלא נשתנה דעתו עד ליל י"ד, וכה"ה צדדיא ברמב"ן וצ"ד דמתעבד קודם כניסת ליל י"ד הוה המכרעת ברמב"ן ור"ן הוזכר זה בצן עיר שהוא בכרך וה"ה צ"כ שהוא צט"ו וצ"כ צ"כ מפורש כן בפירוט דברי ר"ף דמתעבדו בהלכתו ליל י"ד הדבר תלוי ומפרש לדברי ר"ף צ"כ שהלך לעיר.

ד) דינים העולים, צ"כ שהלך לעיר והוא שם כניסת ליל י"ד, אם דעתו להיות צט"ו עדין עד האור המזרח נעשה פרוז וקורא עמוס צליל י"ד, וכן קורא ציוס י"ד אף אם כבר חזר לרבה, ואף אם יאל מן העיר קודם האור המזרח, ואין נפקותא בדעתו שעת יאלחו מציחו, אלא דעתו כניסת ליל י"ד קובעת את דינו.

ואם היתה דעתו ללכת קודם האור המזרח, נשאר בן כרך ואינו קורא צלילה ולא ציוס, אף אם נתעבד אחר האור המזרח, יאל מכרכו אחר כניסת ליל י"ד, נשאר צ"כ ואינו קורא צ"ד לחזור לרכו קודם כניסת ליל ט"ו נחתיב גם צט"ו, ואף אם דעתו ללכת קודם האור המזרח ואפי' יאל, חייב צט"ו צלילה וציוס

האם
לראו
בו
כיון
צ"ע
קודם
ויקרא
עד ו
היו
בכרך
ואם
ליל כ
צ"ע
לחזור
הלילה
דצ"כ
כתו
סעד
חשיב
עמוס
מצי
ואיל
דעת
קרא
ומי
ולה
בלג
לא
לקבו
נעור
הרי
וחגי
כתב
בחר
כיון
מה
וכמ
אומ
לעור
לחד
מתו
בחר
חפ

סימן קנב

א) מגלה צ"ב כרך וכל הסומך לו כו', נראה דר"ל דהתחלה העיר
 תהא חוץ לתחום של הכרך, ואע"ג דהעיר נמשכת הרבה
 וכן מצוה בירושלמי פ"ק דמכלתין ה"א דלמך כגון הדא חמתה
 לא אמר אלא כגון הא חמתה כו' ומצוה דאי חמתה לא היתה
 מוקפת היתה נידונית בדיון סמוכה לעצרי אע"ג דציה לעצרי מיל
 כדלמך בגמי, וכל העיר חוץ לתחום עצרי [הדברים כפי הק"ע
 ופי' הפ"מ אינו מוציא] ולדעת הפוסקים נראה חף שאינו סמוך ל"ל
 דחמתה לא היתה נראה, וכן הוא בדקדוק שלשון הרמב"ם פ"ק א'
 הלכה י' שכתב אם אין בנייה יתר מאלפים אמה כו', מצוה
 דשיעור מיל הוא ההפסק שבין כרך לעיר, אלא העיר עלמה
 צווה חוץ למיל, וכן מהפ"ש הא דתמן ראש השנה כ"ט צ"ב שכל עיר כו'
 וקרוכה [ר"ל חוץ לתחום כדלמך בגמי ל' א"ן] היינו שמתחלה חוץ
 התחום אע"ג שנמשכת הרבה חוץ לתחום [וכן פשוט ל' להע"ז
 סי' תרפ"ח סק"ג שלפי מה שפירש נקט מיל מפסיק בין עיר לעיר,
 מיהו עיקר פירושו לא נראה כלל].

ויש כ"ן שאלה צהא דחזקיה קרא צ"ד וט"ו משום דמסקתא ל"י
 בעצרי דימיה חומתה, חיפוק ל"י משום דעצריה סמוכה לתחמה
 מיל וכדלמך בירי' שם ובגמי' דיון שם, וכשם שחמתה ראו לקרוכה
 צ"ו משום שהיא סמוכה לעצריה ה"י ראו לקרוכה בעצרי צ"ו
 משום שהיא סמוכה לתחמה, ונראה דחומת חמתה הישנה רחוקה
 מחומת עצרי ג' אלפים, רק בזמן ר' ירמיה נחוספו צה"ס בחמתה
 א"ד עצרי, ואז היה בין חמתה ובין חומת עצרי מיל והיינו דלחנה
 צ"י סימנא מיל, וכן ר"ח צ"א אמר בירי' כגון הדא חמתה בזמנא,
 ואז היתה סמוכה לעצריה וראוי לקרות צ"ו מחמת שהיא סמוכה
 לעצריה, אלא היא עלמה מוקפת חומה ואינה צריכה להסומך על
 סמוכתה לעצריה, ואמנם עצריה רחוקה מחומת חמתה יותר ממיל,
 ואע"ג דלמרו בירי' פ"ה דעירובין ה"י בראשונה היו בני עצריה
 מהלכין אח כל חמתה ובני חמתה אינן מגיעין אלא עד הכיפה
 ועכשו כו', זאת היתה צימיה התנאים שהיו אז שגויה בתוספתא, אלא
 צימיה חזקי ור"י נהרצו מק"ת צחים שציויהם והיתה הפסקה קמ"א אמה
 בין עצרי הישנה לצחים הנוספים, וכן היתה הפסקה צחים הנוספים
 של חמתה לסוף חלק אמה, והלכך היתה חמתה רחוקה מחומת עצרי
 מיל, ועצריה רחוקה מחומת חמתה ג' אלפים, וצימיה הנאים הראשונים
 לא היתה הפסקה בין צחים הנוספים לעצריה הישנה, ורק היתה
 ההפסקה בסוף חלק, ורצח חמתה שמונה מאות אמה, והיתה
 חמתה מוצלעת בתחום עצרי ותחום חמתה כלתה בהתחלה
 עצרי הישנה, וצימיה אמוראים הראשונים נפסקה עצריה מן הצחים
 הנוספים [ואין לר"ך ליהוד אח ההפסקה בין עצריה הישנה לצחים
 הנוספים, אלא ההפסקה יש לקבוע גם באלמנע הצחים הנוספים
 ובלבד שחלה המדה בין ק"ה עצריה לחומת חמתה יותר מאלפים].

ודין סמוך ונראה אין לר"ך שיהא צימיה יהושע בן נון, ולה בשעה
 הגם דא"כ נפל צצירא דין סמוך שאי אפשר לנו לדעת אם
 היו צחים צצויה חוץ לחומה סמוך לחומה, וכן הפוסקים לא הזכירו
 צ"ה שום תנאי, והלכך כל שהוא עכשו סמוך יש לו דין סמוך, ומגלינו
 למידון דכל שאין מפסיק מיל בין עיר לכרך יש לעיר דין סמוך חף
 שהעיר גדולה.

ב) ונראה דחף אם נצתה העיר בתחלה רחוקה מן הכרך ואח"כ
 נחוספו צחים וסמוכה העיר אל הכרך יש להעיר דין
 סמוך אע"ג דעד השתא היתה פרויה קדם שנסמכה ולא מלינו בפוסקים
 חינוק צדבר, חדע שהרי אם היתה העיר סמוכה לכרך צשעת ה"ס
 והיה דינה צ"ו, ואח"כ נהרצו מק"ת צחיה ועכשו היא רחוקה
 הרי היא יוצאה לדין פרויה, וה"י רחוקה ונסמכה שבה מדיון פרויה
 לדין מוקפת, ואם נחוספו צחים לכרך חוץ לחומה וע"ז נעשה
 הפרוה סמוך לאי בלוי היא וציונו חזון לר"י וי"א

ואם נשאר צעיר צליל ט"ו, ודעתו ליכנס לכרכו קדם האיר המזרח,
 נראה דחייב צע"ו, כיון שהוא בן כרך, ואם היה דעתו להשתקע צעיר
 עד אחר האיר המזרח נפטר מע"ו.

בן כרך שאל לעיר קדם כניסה ליל ט"ו ע"מ שלא לשבז עד האיר
 המזרח נפטר מע"ו ואם דעתו לחזור קדם האיר המזרח, חייב
 בדיון מוקף לילה ויום, יאל לאחר כניסה ליל ט"ו חייב כמקף לילה ויום.
 ב"ע שאל לכרך ודעתו כניסה ליל י"ד להשתקע עד האיר המזרח
 של ט"ו נפטר מי"ד ואינו קורא צליל י"ד ואפי' אם חזר לעירו
 קדם האיר היום אינו קורא ציוס י"ד, וחייב לחזור לכרך צע"ו
 ולקרות עמהם ואם נשאר צעיר כניסה ליל ט"ו ע"מ להיות צעיר
 עד אחר האיר היום נפטר מע"ו ואם דעתו לחזור לכרך קדם האיר
 היום קורא צעיר צליל ט"ו וקורא ציוס ט"ו בין שהוא צעיר בין שהוא
 צכך, והרי דיו כצ"ב שהלך לעיר, כיון שנפטר מי"ד מחמת שניתן
 לו דין צ"ב.

ואם דעתו כניסה ליל י"ד לחזור לעירו קדם האיר המזרח צע"ו,
 קורא צ"ו לילה ויום, ואם נשאר צע"ו צכך אם כניסה
 ליל ט"ו חשב להיות עד אחר האיר המזרח נעשה מוקף ליומו וקורא
 צע"ו אפי' חזר לעירו.

ב"ע שנכנס לכרך בסוף י"ד ע"מ להיות עד אחר האיר היום
 נעשה מוקף בן יומא, וקורא צע"ו לילה ויום, ואם היתה דעתו
 לחזור קדם האיר היום אינו חייב צע"ו, וכן אם נכנס לאחר כניסה
 לילה אינו חייב צע"ו, ואמנם אם עקר דירתו דוקא הוא, נמלא
 דצ"ע שאל לכרך ציוס י"ד ע"מ לחזור לעירו פטור, חף אם דעתו
 להשתקע צע"ו צכך, ולכן לא יצרך.

כתב ריטב"א דצ"ב שהיה צעיר צ"ד וקרא עמהם ושז לכרך
 חייב צע"ו, וכחז דק"ת [קרי ל"י ק"ת שאין הדבר מוכרע]
 טעו לזה מהא דלמרו צכ"ס שהלך לעיר בין כך ובין כך קורא עמהם
 אע"ג דכבר קרא ציוס הכניסה, ור"ל דמשמע דהא דיהיב בגמי
 טעם האי כצ"ו עיר צ"ו למקרי כו', היינו צמאי דחלוק צכ"ס צעיר
 מצ"ב צעיר, דצ"ב אם דעתו לחזור צליל י"ד אינו קורא עמהם,
 ואילו צכ"ס אע"ג דדעתו לחזור צליל י"ד קורא עמהם אלא אם
 דעתו לחזור אחר האיר היום א"ל למיבז עטמא, והרי בן כפר כבר
 קרא ציוס הכניסה ודירתו ככפר והוא אורה צעיר, ומשמע דצ"ע
 צכך כה"ג חייב צע"ו.

ומיהו לפ"י הדיו נותן דצ"ע שקרא צ"ד וכל לכרך צע"ו יהא חייב,
 ואם עקר דירתו דלמרו בירי' דוקא מצוה דצ"ל ליום אחד
 אינו נעשה מוקף בן יומא כל שכבר קרא צ"ד.

ולחאי דוקא אין צכ"ס קורא עמהם אלא כשהיה צעיר כניסה
 ליל י"ד דכן הדיו צ"ע שעקר דירתו צליל ט"ו וכמשי' לעיל.
 בלשון הראצ"ד הזכיר שלא הזדמן לו דרך ונחטב צאונם, וכן
 הרמב"ן הזכיר שהוא יושב ומחטב שלא מדעתו, ואמנם
 לא נקבע כאן הדיו מ"ד דדירה צע"ב ל"ש דירה, דא"כ לא שייך
 לקבוע זמן צ"ה דאפי' יאל מצינו צאונם כגון שהוצילוהו צכ"ס
 לעיר או לכרך, וכל הראשונים הזכירו שנשחנה ממה שהשז מקדם,
 הרי"ף כתב שעתיד לחזור ונחטב, וכן הרי"מ כתב אם היה דעתו
 ונחטב, הרי"ש כתב שהיתה דעתו צשעה שאל מצוה, הרמב"ן והר"ן
 כתבו שהשז צ"ד להיות צכך צע"ו, הריטב"א כתב שהיתה צדעתו
 בתחלה ליל י"ד, אלא ודאי הוקבע הדיו ע"פ מהשז צזמן כניסה
 היום ומה שלא נתקיימה מהשזו זהו עיבז שלא מדעתו, וכל הפרס
 מהשזו יפול גם לשון אונם דגם כפי מחמת הפך האדם מקרי אונם
 וכמו שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון [כתובות י"ט א']
 אונסא דנפשי [צ"ב מ"ז ב'] ונראה דלא חלקו חכמים כאן בין צ"ה
 לעיר או לכרך צאונם או בלון אפי' צאונסא דאחרונה, דאין לנו
 לחדש צמה שלא הזכר בגמי, וכן מה שכתבו הפוסקים דנחטב נגד
 מהשזו הראשונה אוליין צחר מהשזו הראשונה היינו נחטב
 צאונם דנפשי יש לו חפץ להחטב מחמת ריוח ממון או שאר מלאה
 הפליו, ואפי' נחטב צשמתה חפץ לב, והיינו שלא הזדמן לו דרך
 שהזכיר הראצ"ד.

L

עלות השחר קובעת בפורים ולא תחילת הלילה

← דעת רבינו היתה, כי נקטינן בפשיטות דעלות השחר קובעת בפורים, כלומר, שזמן החיוב לגבי בן כרך ובן עיר, הוא בעלות השחר, ולא תחילת הלילה - ודלא כהחזון איש - ולכן בן כרך שנסע לעיר ביום י"ד, ונשאר שם אחרי עלות השחר, מתחייב בקריאת המגילה, ואפילו אם נוסע מיד בבוקר לדרך, מתחייב. ואם חזר קודם עלות השחר, פטור מהכל, וכן גר שנתגייר לאחר עלות השחר, פטור מקריאת המגילה קכ"ד. L

איזה יום מפורים המשולש - חשוב יותר?

רבינו השיב לשואל, כי לא כדאי לעשות מלאכה קכ"ה ביום השלישי של פורים המשולש, כלומר ביום ראשון בשבת, ט"ז באדר קכ"ו.

ונשאל, איזה יום חשוב יותר, שישי או ראשון, השיב, שיום ראשון חשוב יותר קכ"ז.

בשנה שלפני מעוברת אין צריך להתכוון לצאת בקריאת 'זכור' שבפרשת כי תצא

נשאל רבינו, האם בשנה שלפני שנה מעוברת, צריך בקריאת מפטיר 'זכור' שבפרשת כי תצא, להתכוון לצאת ידי חובת מצות קריאת 'זכור', משום שעד קריאת 'זכור' של השנה הבאה, המעוברת, יחלפו הרי יותר משנים עשר חודשים, ואז יש חשש שכחה קכ"ח, ועלול לעבור על "לא תשכח" שנאמר במעשה עמלק?

מקורות והערות

קכד. רשימות הגאון רבי אביגדור נבנצל שליט"א, ורשימות הרב יצחק פריימן שליט"א. קכה. מלאכות כמו כיכוס וכיוצא בזה, וכדכתב בשו"ע וברמ"א סי' תרצ"ו סעי' א', לגבי פורים רגיל.

קכו. וברשימות הרב יוסף שוב שליט"א מובא, שהמנהג להימנע מעשיית מלאכה הוא דווקא מחצות ואילך, אולם לפני הצהריים אין מניעה לעשות מלאכה. והטעם הוא משום שמחצות ואילך, המנהג לעשות הסעודה, ולכן טוב להימנע ממלאכה, כדי לא להפריע למשתה ולשמחה. קכז. רשימות הרב ישראל מאיר כהן שליט"א.

קכח. כשם שמצאנו במס' ברכות שאין המת משתכח מהלב אלא לאחר י"ב חודש.

ספר חכו מתקנים

חלק ראשון

הגאון והמואזל הרב"ל ר' שלמה זלמן איזנרדאן זצ"ל

ז"ל הרב"ל ר' אליהו לאה שליט"א

ואמר רבינו, שאין צו הנוסף הריהו כחלק בלתי שלושה עשר ירחים, זמ

רבים נתייגעו לחפש "כל עכבה לטובה".

רבינו אמר, שאפשר שהציל את אחשורוש כ שמרדכי עדיין לא בא ע בית המלך, ואז שאלו אז מאותו רגע שפקד עליו : מסלול מפלתו, וכפי שא החלות לנפל לפניו, לא

האם גם לעתה

כתוב, שימי הפורים אמר, שענין אחד מעניני לשונות עד דלא ידע.

רבינו הסביר שהטעם הרבה צרות בעולם, בפר מגיעים למצב של "עד ד

קכט. בתשובותיו, אבן העזר מהר"ם שיק בשם רבו החתם ידי חובת זכירה, אולם בה באבהע"ז הנ"ל משמע שאין קל. רשימות הרב יעקב יחיא קלא. ע"פ רשימות הרה"ג רב קול תורה.

מה"מ אתיא כתיבה כתיבה. ולא מייתי לה מדנקראת ספר, דהא נקראת אגרת¹³⁴ ג"כ, ולקמן¹³⁵ גבי תפירה מספקא לן, ואסיקנא דארכבה אתרי רכשי, שאם תפרה כולה בחוט פשתן פסולה דהא נקראת ספר, ואם הטיל בה ג' חוטי גדין כשרה דהא נקראת אגרת, ולקמן¹³⁶ אמרינן דקוראה בין עומד בין יושב משא"כ בס"ת, ואומר מורי ר' נר"ו¹³⁷, דבדברים שבגופה כגון שרטוט¹³⁸ ודיו עשאוה כספר, ומינה שצריכה כתיבה ועיבוד לשמה¹³⁹, שהם דברים שבגופה ובלאו הכי לא חשיב ספר כלל, אבל בדבר שהוא חוץ לגופה עשאוה כאגרת לקרותה בין עומד בין יושב, ולפי' נהגו לקרותה בלי פסוק טעמים ובלא הפסק הפסוקים¹⁴⁰, וזהו מה שכתב רבינו האי גאון ז"ל¹⁴¹ שפושטין אותה כאגרת, וגבי תפירה שאינה מגופה ולא מחוץ לגופה לגמרי, הויא כאגרת וכספר. וק"ל להאי כללא, מה שאין מדקדין בחסרון טעיותיה במקצתה משא"כ בס"ת שנפסל בג' טעיות בדף¹⁴². וי"ל שזה אינו בספר מדין ספר, אלא מדין קדושה, דהתם כיון דלא¹⁴³ (א"ה כאן חסר) ענין ונקרא ספר ואינו דבר הנזכר ומה שכתוב בדין לא הקפידו כיון דאיכא מצוה קריאה ופרסומי ניסא לקיים קצתם אף בגופה שדנוה כאגרת בהא מילתא דלא מינכר כולי האי. ובירושלמי¹⁴⁴ אמרינן אין בין ספרים למגלת אסתר, אלא שהספרים נכתבין בכל לשון ומגלת אסתר אינה נכתבת אלא אשורית, פי' לרבנן, הא לכל דבריהם זה וזה שוים, כלומר לדבריהם

134 וכ"כ הרמב"ן לעיל יו, א. ד"ה הא דתנן. והרשב"א והמאירי והר"ן. 135 כמבואר להלן בסוף העמוד. 136 כא, א. 137 וכן כתב הרמב"ן הנ"ל. 138 עיין לעיל טו, ב. ד"ה צריכה שרטוט. 139 וכן ס"ל לכל הראשונים. אמנם הרמב"ם פ"ב דמגלה ה"ט, והמאירי בסוגיין ס"ל, דלא בעי עבוד לשמה. 140 כ"כ הרמב"ן הנ"ל, וכ"ה במאירי כאן. ובשבה"ל קצ"ח הביא כן בשם הר"א אבן עזרא דלא להפסיק, בסוף פסוק. 141 אוצה"ג פג פד, פה, וכ"ה ברמב"ן הנ"ל. וכן הביאו ר"ח לעיל ה, א. ור"ף פ"א. ודלא כרב צמח הובא בר"ח שם, ודלא כרב נטרונאי הובא בטור תר"צ. ודלא כחכמי הצרפתים, הביאם הרמב"ן הנ"ל. ועיין לקמן עמוד ב' ד"ה ומחו' לה אמוחא: 142 עיין לעיל ט, א. ד"ה תרגום, ושם בהע' 867. 143 הכולין הגיה וז"ל: כיון דלא עיין בטעיות אינו בקדושתו משא"כ במגלה שנקראת אגרת ונקראת ספר ואינו דבר הנזכר ומה שכתוב

שבגופה ממש, וכדכתיבנא ותו לא מידי. מתניתין, בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר וכו'. בגמ' מפרש לה.

→ דגמרא, אמר רבא ל"ש אלא שעתיד לחזור למקומו¹⁴⁵ כליל י"ד אבל אין עתיד לחזור למקומו כלילי י"ד קורא עמהם. עיקר הפי' כדפרש"י ז"ל¹⁴⁶, דרבא אבן כרך שהלך לעיר בלחוד קאי, ות"ק דלא תי' דעתיד לחזור למקומו דקתני היינו שעתיד לחזור בזמן חיובא, אלא הכי קאמר אם עתיד בן כרך זה לחזור למקומו כלילי י"ד קורא כמקומו, כל' שאינו קורא כבני העיר שהוא שם, אלא קורא במקומו בט"ו כשילך לשם, אבל אם אין עתיד לחזור למקומו כלילי י"ד, והאיר לו יום י"ד בעיר, שחל חיוב קריאת היום שהוא עיקר הקריאה על בני העיר בעודו שם, קורא עמהם הלילה והיום, דפרוה בן יומא נקרא פרוה ואף ע"פ שרוצה לחזור ביום י"ד עצמו בענין שיהא במקומו ליל ט"ו¹⁴⁷, וקורא עכשיו ביום י"ד במקומו, וקורא שם ככרך, וליכא משום אגודות, ואפילו לאביי¹⁴⁸ במילתא כזה וכ"ש לרבא, אבל אם אין עתיד לחזור למקומו עד יום ט"ו, שיחול חיוב קריאת היום של בני הכרך, קורא עמהם, כלומר שאינו קורא בי"ד כלל, אלא ממתין ליום ט"ו וקורא ליל ט"ו ויומו עם בני הכרך דמוקף בן יומא נקרא מוקף. גמצא פי' משנתי, אם עתיד לחזור למקומו כלילי יום פורים של אותו מקום שהוא, ואם לאו אלא שמתעכב עד יום פורים של אותו מקום, קורא עמהם. והא דפריש רבא בלישניה דין בן

בדין לא הקפידו כיון וכו'. ועדין אינו ברור ושמא כונתו, דהא דס"ת נפסל בטעיות הטעם הוא מפני שרק הכותב הוא המקדש אותו. ואין זה הלכה בשם ספר, ולכן במגלה הקלו. 144 פ"ב ה"ב, ולכאורה הוא גמרא בשבת קטו, ב. 145 לפנינו: ליתא "למקומו". 146 ד"ה לא שנו. וכדעת רש"י, ס"ל לבעה"מ, והרמב"ן במלחמות, והר"ן והרי"א"ז (הובא בשלה"ג), והר"ח והמאירי. וכן דעת הרי"ף אליבא דהר"ן, והרמב"ן ומ"מ, וכס"מ, בדעת הרמב"ם פ"א ממגלה ה"י. 147 חסר כאן וצ"ל: וכן בן עיר שהלך לכרך, אם דעתו לחזור קודם ליל ט"ו, קורא עכשיו ביום י"ד כמקומו, וקורא שם בכרך וכו'. 148 [יבמות יג, ב]. וכן מוכח לקמן בגמ', דאביי בעי למימר שכן כפר שבא לעיר קורא כמקומו, ולא הוי אגודות אגודות. אמנם יש לדחות לפי מש"כ רבנו לעיל ב, ב. ד"ה וק"ל לרבנן שכן כפר ובן עיר לא הוי אגודות אגודות עיי"ש. אמנם טעמא לא

כרך שהלך לו שהלך לכרך דעיקר דיוקא דפרוי בן יומא דנקרא מוקף, מקרא¹⁴⁹. ובן בקר י"ד שק ט"ו חזור וכו' כבר עם בני עם בני הכרך עיר שעקר ד וכו', וכ"ש היה בעיר אל ושלא כדברי דילן, מהא ד: לעיר בן כך לא נצרכה א ואפ"ה כיון ע מן הדין, חזו נפטר בי"ה, לפי שהיה פו עיקר מקומו בהלכות הרי למקומו בלי ידענא, דלפי קריאת מגלה ועיין פמ"ג תר אגודות, ונשא והרשב"א. ה"ג, וכ"ה ג 152 וכן דעת ועיין פמ"ג מ הובא ברשב"א אין להוכיח, הכניסה יד"ח ויקרא. משא" חייב לקרות באור הגר"א במחשבתו כי כפי מחשבתו. יחול עליו דין דהרא"ש יפרי בלשון ספק. ו רבנו וסיעתו 154 [צ"ל: כ זמן שהוא ב

15

פירוש הכי"כ א מה שרוא

וישאלו את רבותי (גוב"ל) ויתאמרו מה

בזמנו מוסר ה"ג קוקר (רוב"ל)

כרך שהלך לעיר, ולא פריש בהדיא דין בן עיר שהלך לכרך שנשנה בתחלת משנתינו, משום דעיקר דיוקא מקרא בבן כרך שהלך לעיר כתיב, דפרזי בן יומו נקרא פרזי, ומדיוקא דידה נפקא דנקרא מוקף, ולהכי פריש ליה כדנסיב ליה מקרא 149. ובן כרך שהלך שם ונתעכב שם עד בקר י"ד שקורא עמהם, אם חזר למקומו ליל ט"ו חוזר וקורא עמהם 150, שאע"פ שנתחייב כבר עם בני העיר שהלך שם הרי חזר ונתחייב עם בני הכרך, וגדולה מזו אמרו בירו' 161, דבן עיר שעקר דירתו לכרך ליל ט"ו נתחייב כאן וכאן, וכ"ש זה, שעיקר דירתו היה בכרך ולא היה בעיר אלא גר ופרזי בן יומו. וזה ברור 162, ושלא כדברי התוס' 163. ויש קצת סעד לזה בגמ' דילו, מהא דאמרינן בסמוך דבן כרך 154 שהלך לעיר בן כך ובן כך קורא עמהם, וההיא ודאי לא נצרכה אלא לבן כפר שהקדים ליה ונפטר, ואפ"ה כיון שבא לעיר אח"כ, שהוא מקום חיובו מן הדין, חוזר וקורא עמהם, ולא אמרינן כבר נפטר ביה, הכי נמי אע"פ שנתחייב בעיר לפי שהיה פרוז בן יומו, כיון דחזר לכרך שהוא עיקר מקומו וחיובו חוזר וקורא עמהם 166. כתוב בהלכות הרי"ף ז"ל, ל"ש אלא שעתיד לחזור למקומו בלילי י"ד ונתעכב ולא חזר. וגראה

מדבריו לפום פשטיהו, דכל שהיה בדעתו לחזור לילי י"ד אע"פ שגאנס ונתעכב שם עד יום י"ד, אינו קורא עמהם עד שיתעכב שם יום י"ד מרעתו, שכך היה בדעתו בתחלת ליל י"ד 156, ולהכי חשוב פרוז בן יומו. ולא נהירא כלל שאין זה תלוי בדעתו, אלא כל שנתעכב שם ביום י"ד, [יום] פורים, הוי פרזי בן יומו 167. אבל יש לפרש דברי רבינו ז"ל דהכי קאמר, שאם דעתו לחזור בלילה י"ד אע"פ שנתעכב שם כל הלילה עד סמוך לעלות השחר 168, שהם קוראים מ"מ 169 של לילה, אינו קורא עמהם הלילה. כנ"ל עיקר פי' שמועה זו. וי"מ 160 דהא דרבא אכולה מתניתי קאי דאפי' בן עיר שהלך 161 שם כל יום י"ד, אם אין עתיד לחזור למקומו לילי י"ד, אלא שמתעכב שם עד יום י"ד, אף על פי שדעתו לחזור בו ביום, כופין אותו להתעכב שם ולקרא עמהם יום ט"ו 162 דמוקף בן יומו נקרא. ואין פי' זה נכון כלל, דכיון שלא היה שם ביום ט"ו שהוא זמן הקר' היאך 163 נעשה מוקף בן יומו ולא פרזי בן יומו, אלא בהיות שם יום פורים של פרזי או של מוקפים, ואין טעם להיותו מוקף מפני יום י"ד יותר מהיותו של יום י"ג או קודם לכן 164. והאמת כמו שכתבנו. L גרסינן בירושלמי 165, ר' יודן בעי בן עיר שנתן

שקרא ביוה"כ ובא לעיר, אין חוזר וקורא. 156 וכ"ה שיטת הר"ח (והוכיח כן מהירושלמי), והרמב"ם פ"א ממגלה ה"י, והראב"ד בהשגות על בעה"מ, והמלחמות והר"ן, ורבינו ס"ל דתליא בדעתו בתחלת ליל י"ד, וכ"כ הרמב"ן והר"ן. ועיין רא"ש דתליא בכונתו בשעה שיצא ממקומו, ועיין חזו"א מעשרות סימן טו. 157 וכן ס"ל לבעה"מ, וראה לח"מ פ"א ממגלה ה"י, דכן ס"ל לרש"י. 158 משמע, שאם נתעכב אחרי עה"ש הוי פרוז בן יומו. ועיין ק"ג על הרא"ש פ"ב סימן ג' אות ח'. 159 צ"ל: מ"מ (ויש לפתור מקרא מגלה או מכל מקום) של לילה, אינו קורא עמהם. 160 הרא"ש כאן סימן ג', והראב"ד בהשגותיו על הרי"ף, ומאירי בשם גדולי המפרשים, וכן הבין בעל ה"אנשי שם" בדעת הרי"ף, וכן פירש הט"ו תרפ"ח סעיף ו' דברי פיהמ"ש כאן. 161 [צ"ל: כשהלך לכרך ותי' שם וכו']. 162 ועיין רא"ש דאף דחזר למקומו קורא בט"ו, 163 צ"ל: דלא נעשה וכו'. 164 ועיין רא"ש שהסביר דכיון שבי"ד זמן פרוזים לא הוי בעיר, נסתלק ממגו חיוב פרוזים, וממילא הוי מוקף עיי"ש. ועיין בק"ג אות ש' דהעיר עליו מדברי הירושלמי. 165 פ"ב ה"ג.

ידענא, דלפי מש"כ רבנו לעיל ב. ב. ד"ה הנ"ל, דאף קריאת מגלה בזמנים חלוקים, הוי אגודות אגודות. ועיין פמ"ג תרפ"ח משב"ז סק"י דהקשה דהוי אגודות אגודות, ונשאר שם בצ"ע. 149 וכ"כ בעה"מ והרשב"א. 150 „עמכם" מיותר. 151 פ"ב ה"ג, וכ"ה גם ברשב"א. ולפנינו: נתחייב כאן. 152 וכן דעת הרמב"ן במלחמות, והרשב"א, והר"ן, ועיין פמ"ג משב"ז תרפ"ח סק"ו מש"כ בזה. 153 וכן הובא ברשב"א בשמם, ולפנינו ליתא. ומתוד"ה בן כפר אין להוכיח, דהתם מתחילה הוי בן י"ד, ויוצא ביום הכניסה יד"ח קריאת י"ד. א"כ אין סברא שיתחזר ויקרא. משא"כ י"ד וט"ו, דהוי שני חיובים. ושפיר חייב לקרות פעמיים. ואמנם דעת הרא"ש כן. ועיין באור הגר"א תרפ"ח ס"ה, דהרא"ש ס"ל דעיקר תליא במחשבתו בליל י"ד היכן להיות. ואזי חל החיוב כפי מחשבתו. א"כ אף שעקר דירתו בליל ט"ו לא יחול עליו דין מוקף, ועיין חזו"א או"ח קנ"ב ס"ק ב, דהרא"ש יפרש הירושלמי „בעי רבב"ח עקר דירתו" בלשון ספק. ולפי האמת אינו חוזר וקורא. ושלא כדעת רבנו וסיעתו דמפרשי דבעי' היינו לשון אמירה. 154 [צ"ל: כפר]. 155 עיין מאירי שמפרש דכל זמן שהוא בעיר אין לו דין בן כפר. אבל בן כפר

דריעות הדפתרא¹⁸⁸ מפני שהוא יכול* להזדייף, וכדאמרי' התם בגיטין¹⁸⁹ והא בעי' כתב שאינו יכול להזדייף בדאפיצין¹⁹⁰. ואף בזמנם היה* להם עבוד אחר, וכשר בלא מעופץ. וכדמשמ' במנחות בפ' * הקומץ רבה¹⁹¹, קרע הבא בשתיים¹⁹² יתפור בשלש לא יתפור וכו' ולא חדתתא [חדתתא]* ממש וכו' אלא הא דאפיצין הא דלא אפיצין, אלא אף ספר תורה היו כותבין בקלפים שאינן מעופצין.

עד שתהא כתובה אשורית. ק"ל¹⁹³, והא קורין אותה ללעוזות בלעז והוא שכתובה בלעז¹⁹⁴. וי"ל, דעל¹⁹⁵ הלועז ששמע אשורית יצא קאי. כלו', וכל¹⁹⁶ השומעין ששומעין אותה בין היודעין אשורית בין הלעוזות* לא יצאו עד שתהא כתובה אשורית. ובו בלשון שנאזה בתוספת¹⁹⁷, קראה בלעז הלעוזות יוצאין* ידי חובתן¹⁹⁸ ולעולם* אין

מצד הלכך ועי' עוד בחוס' ד"ה דיפתרא ובג"ש. ונראה שהר"ן שאב דבריו מן הרשב"א, השוה לגנוז ירוש' שם דף כ"ט ע"א. 188. בס' הדפתרא והד' השניה מנוקדת לסי' מחיקה. 189. י"א ע"א. 190. בס' בדאפשו. 191. דף ל"א ע"ב. 192. בגמ' קרע הבא בשני שיטין יתפור בשלוש אל יתפור... ולא חדתתא חדתתא ממש אלא הא דלא אפיצין הא דאפיצין* וכברשב"א הוא כגנוז ירושלים שם ובתוס' שבת שם. והסוף הוא גם באו"ז שם ועוד. ולפני הראשונים הללו היתה הגירסא בגי' שונה מאשר אצלנו ע"ש. 193. עי' ד"ס אות ק' ולעיל שם לדף י"ז ע"א אות ב'. ועי' בתוס' די"ד מהדו"ת (וצריך להיות שם ד"ה "עד שתהא..."). וכן לי' אשורית כרמב"ן. ועי' עוד קרית ספר דף י"ב ע"א ושלטי הגבורים להר"ף סי' אלף ע"ד אות א', ותוס' יו"ט פ"ב משנה ב' ד"ה עד שתהא... 194. בנד' "והוא שתהא כתובה". עי' דף י"ח ע"א. 195. וכן הוא בנד'. ובס' נוס' כרחין, וצ"ל כרחין על. (ואולי נשמט בהנ"ל ע"י הדומות). 196. וכן הוא בנד'. 197. אבל בנד': בברייתא בתוספתא. עי' פ"ב ה"ו. ומלשון התוספתא משמע שהקפידא היא על הכתב ועי' תוס' די"ד שהבאתי בהע' 193. ותוס' ראשונים עי' רל"א שו" 22. בתוס' נוסף "קראה אשורית שומעין ואינן שומעין יוצאין ידי חובתן" ואין ספק שמכאן עיקר דאיתו של רבינו, אלא שהמעתיק החסיר מן "מחובתן" עד "מחובתן". 199. הוכפל בטעות. 200. עי' רמב"ן לדף י"ז ד"ה הא דתנן וד"ה ומעתה, וריטב"א ד"ה מה"מ, ומאירי ט"ז ע"א (מן הספר), ור"ן

יוצאין ידי חובתן (ולעולם אין יוצאין ידי חובתן)*¹⁹⁰ עד שחאה כתובה אשורית על הספר ובדיו.

אתיא* כתיבה כתיבה וכו'. וא"ת²⁰⁰, ותיפוק לי' ²⁰¹ משום דנקראת ספר²⁰² וספר תורה צריכה ספר ודיו, כדאי' בשבת בפ"י הבונה²⁰³. וי"ל, הואיל ונקראת אגרת²⁰⁴ הוה אמינא דאפי' שלא בעור ושלא בדיו כשרה, כמו שהכשירו בה אע"פ שלא* דקדק בטעיותיה²⁰⁵. ובשתפרא בחוטי פשתן²⁰⁶ מהאי טעמא, והי²⁰⁷ איצטריך לגי'ש* דכתיבה כתיבה.

אמר רבה²⁰⁸ לא שנו אלא שעתיד לחזור למקומו בלילי י"ד. פי', אבן כרך שהלך לעיר קאי. כלו', בן כרך שהלך לעיר²⁰⁹, ששנינו אם עתיד לחזור למקומו*, לא תימ' בשעתיד²¹⁰ לחזור למקומו בזמן חיובו של כרך, דהינו בלילי ט"ז, אלא

להר"ף סי' אלף ע"ה, ד"ה והלכתא וד"ה וצריך. ועי' עוד תוס' מנחות ל"ב ע"ב ד"ה הא, וכעין זה גם בתוס' גיטין ר' ע"ב ד"ה א"ר יצחק. ולענין אחר הקשו כן האו"ז ח"א סי' תקמ"ג. ועי' עוד ברשב"א לגיטין שם. ואמנם ר"ת למדה מספר, מנהיג הלי' מגלה סי' י"ג. 201. בס' נוס' ד' ונוקדה לסימן מחיקה. 202. עי' בגמ' בן כסף העמוד. 203. דף ק"ג ע"ב. ובגוגע לספר ראה שבת ע"ט ע"ב ועי' רמב"ן הנ"ל. וכאשר לדיו עי' ראבי"ה ח"ב ע' 249 הע' 19. ומסכת סופרים פ"א ה"א ואור זרוע ח"א סי' תקמ"ב וקרית ספר (דפוס איזמיר) דף י"א ע"א ד"ה החלק הרביעי. ועי' ספר התרומה סי' קצ"ה ורשב"א לשבת קט"ז ע"ב ד"ה ה"ג ושנ"ח חות יאיר סי' קצ"ב אות י"א וגנוזי שכטר ח"ב ע' 534 וע' 560. 204. וכן בנד'. בס' ספר. 205. ירוש' פ"ב ה"ב, ועי' לעיל עמ' קט הע' 130 ועמ' קיא הע' 160. 206. ברור שנפל כאן שבוש, שהרי בחוטי פשתן פסולה עי' בגמ' סוף ע"א ולעיל ה' ע"ב. ורק לענין ס"ת נחלקו הראשונים אם צריכה גידין עי' גנוזי שכטר ח"ב ע' 534 וריב"ש סי' ל"א. ואולי צ"ל "ובשתפרא בחוטי פשתן [פסולה דהא נקראת ספר ואם הטיל בה ג' חוטי גידין כשרה] עי' בריטב"א ורמב"ן. ועי' אוצה"ג סי' ע"ח, פ'. 207. — והילכך. ועי' דרכי' ח"ה סי' קכ"ה ולעיל עמ' פ'. 208. וכן הוא "רבה" גם בספר המכתם דף ה' ע"א. ועי' ד"ס אות א'. ובג' רבא. וכן ברשב"א בסוף הדיבור. ובג' לי' "למקומו". 209. בס' נוס' כאן קאי פ', והן מיותרות. ואמנם "קאי" מנוקדת לסימן מחיקה. 210. בס' נוס' כאן "אלא אימא" והן

בשעתיד לחזור ל... מתעכב שם [בי"ד] לחזור למקומו בלילי אותו* הלילה וקצו הקריאה²¹¹, אע"פ ע למקומו אפי' הכי קו חיוב העיר [הוא]* ד פרות. וה"ה²¹² לכן לחזור למקומו בלילי בן כרך שהלך לעיר לכרך, שהיא שנוי דעיקר קרא דמיניה ומיניה* שמעי' למ ולענין²¹³ בן כרך* ע למקומו* בלילי* למקומו בלילי* ט' סברא שיחזור ויקרז שכבר נפטר. אבל נ דג"ה²²⁰ ר' בון בר ח לילי* ט"ז נתחייב דירתו לילי* י"ד נפ בן עיר שהיה פרוז נ כן נמלך ועקר דירו

מנוקדות לסי' מחיקה. פ"א ה"י (ולולא דמסה רבינו במקום "שנתעכב" הוא "שנתעכב", ובכ"י ליוורנו, ח"ג סי' תי"ד. לדעת הר"ח והר"ף ו דא"ש סי' נ', ספר המכ מגילה סי' כ"ב ור"ן לה ומאירי ט"ז ע"ג (מן הס לקמן הע' 215. 212. ת'. ובב"ח טאו"ח סי' לעיל ברשב"א עמ' 37 לשון זה העתיק הרב הו בלא שציין עליו שם והרוז"ה, בנגוד לפי' הו בהע"מ. ועי' בספר המג 255 ועי' במאירי וו 216. וכן תרץ בעל המ להר"ף שם ובריטב"א

שהוא יכול ש שיכול. היה א ל"י. כפ' ס פ'. שחאה א שיהא. הלעוזות ס ונד' הלעוזות. יוצאין א היוצאין. ולעולם... חובתן א קראה אשורית שומעין יצאו ידי חובתן (ור' הע' 198). אתיא א אמר אתיא. כפ' ס פ'. אע"פ שלא ס ונד' כשלא. לגי'ש הנ"ל גי'ש. למקומו א קורא כמקומו.

חידושי הרשב"א

יצא לאור חת כסדרו י"י. בול"ג ל חייט צ'יטן דיאלטרוסקי
הוציא מוסד גוג קוק

בשעתיד לחזור למקומו* בלילי י"ד ואינו מתעכב שם [בי"ד]* קצת. אבל אם אין דעתו לחזור למקומו בלילי י"ד אלא שנחעכב²¹¹ שם אותו* הלילה וקצת מן היום²¹², שהוא עיק' הקריאה²¹¹, אע"פ שיצא משם קודם ט"ו וחזר למקומו אפי' הכי קורא כעיר, לפי שבשעה שחל חיוב העיר [הוא]* היה שם, ופרוז בן יומו נקרא פרוז. וה"ה²¹⁴ לבן עיר שהלך לכרך ואין דעתו לחזור למקומו בלילי* ט"ו²¹⁵. והא דנקט²¹⁶ רבא בן כרך שהלך לעיר ולא נקטה בבן עיר שהלך לכרך, שהיא שנוי' ראשונה במחני', משום דעיקר קרא דמיניה יליף בפרוז בן יומו הוא, ומיניה* שמעי' למוקף* בן יומר.

ולענין²¹⁷ בן כרך* שהלך לעיר ואין דעתו לחזור למקומו* בלילי* י"ד וקרא עמהם אם חזר למקומו בלילי* ט"ו, כתבו בתוספות²¹⁸ שאין סברא שיחזור ויקרא פעם שנית עם בני הכרך, שכבר נפטר. אבל בירו' מצאתי²¹⁹ שהוא חייב, דג"ה²²⁰ ר' בון בר חייה בעי בן עיר שעקר דירתו לילי* ט"ו נתחייב כאן נכאן²²¹ בן כרך שעקר דירתו לילי* י"ד נפטר מכאן ומכאן. אלמ' אפי' בן עיר שהיה פרוז בכל עת וקרא במקומו, ואחר כך נמלך ועקר דירתו בלילי* ט"ו והלך לכרך,

הרי הוא צריך לחזו ולקרנות שניה עמהם, וכ"ש* בן כרך שהלך לעיר, שלא נעש' פרוז אלא ליומר, כשהוא חוזר בלילי* ט"ו לדירתו שצריך לשנותה פעם שנייה עמהם. L

בן כפר²²² שהלך לעיר בין כך ובין כך קורא עמהם. פרש"י ז"ל²²³, אע"פ שקרא כבר ביום הכניסה. והא דאמרי' דכפרים מקדימין ליום הכניסה, ומפרשי' טעמא²²⁴ מפני שמספקין מים ומזון לאחיהם שבכרכין, כלו' ולעיריות, דאלמ'²²⁵ אע"פ שהן בתוך²²⁶ העיר ב"ד²²⁷ אפי' הכי פטורין, התם בשלא היו* שם לילי* י"ד, אבל אם היו שם בלילי* י"ד קורין עמהם²²⁸.

מהיכן קורא [אדם]* את המגלה וכו'. תוספתא²²⁹ אבל* הכל מודים שמצותה לגמור עד סוף.

מיה' דאמר רבא לא אמרן אלא²³⁰ דלא מיחסרא או מיתר' פורת' יריעתא²³¹, וכו'. נראה לכאורה שכשהוא קורא פושט כאגרת כדברי הגאונים ז"ל²³². דאי לא, כי מיחסרא או מיתרא* מאי פרסומי ניסא איכא בהא, הא גוללה ולא מינכרא מילתא²³³.

מנוקדות לסי' מחיקה. 211. עי' לחם משנה הלי' מגילה פ"א ה"י (ולולא דמסתפינא נראה שצריך לגרוס בדברי רבינו במקום "שנחעכב" — "שיתעכב", אלא שגם במ"מ הוא "שנחעכב", וככ"י א שמתעכב). ושור'ת הרשב"א, ליורנו, ח"ג סי' ח"ד. וכן נראית גם דעת רש"י. אולם לדעת הר"ח והרי"ף ואחרים הרבר תלוי בכונתו. עי' רא"ש סי' נ', ספר המכתם דף ה' ע"א, ארחות חיים הלי' מגילה סי' כ"ב ור"ן להרי"ף סי' אלף ע"ט ד"ה אמר רבא, ומאירי סי' ע"ג (מן הספר). וריטב"א ד"ה אמר רבא. ועי' לקמן העי' 215. 212. עי' קרבן נתנאל להרא"ש שם אות תי'. ובב"ח טאו"ח סי' תרפ"ח ד"ה בן עיר. 213. עי' לעיל ברשב"א עמ' 37. 214. והוא הדין. 215. כל לשון זה העתיק הרב המגיד, מגילה פ"א ה"י, מלה כמלה בלא שציין עליו שם רבינו. ורבינו פי' כפירש"י ז"ל והר"ה, בנגוד לפי' הראב"ד והרמב"ן ז"ל בהשגות על כהע"מ. ועי' בספר המכתם דף ה' ע"א וספר ההשלמה עי' 255 ועי' במאירי וריטב"א שם וכ"מ לפ"א ה"י. 216. וכן תרץ בעל המאור והריטב"א. 217. עי' ברין להרי"ף שם ובריטב"א שם ושניהם שאבו מן הרשב"א

(עי' העי' 219). 218. עי' בתוס' ד"ה בן כפר. וגם הריטב"א הביא סברא זו משם התוס'. 219. דברים אלו הביא המאירי (ט"ו ע"ד, מהספר ד"ה זהו ביאור) בלשון "וכן כתבוה חכמי הדורות בשם תלמוד המערב". 220. פ"ב ה"ג. וכן הוכיחו הריטב"א והר"ן שם ועי' שלטי הגבורים אות ג'. ולא כפי' הק"ע והפ"מ. 221. בירו' ליי' "זכאן". ועי' שדה יהושע. 222. בס כרך. וטעות כזו גם בריטב"א, ע"ש בכור לזהב אות ע'. 223. ד"ה בן כפר. 224. דף ד' ע"ב. 225. בס אלי (=אלמא). 226. "שהן בתוך" בס תוך. 227. עי' לעיל עי' ז' העי' 50. 228. וכן דייק רש"י (שם) "היה שם לילי י"ד". ועי' תוס' ד"ה בן כפר וריטב"א ד"ה אמר רבא, ומאירי ט"ו ע"ד (מן הספר) ד"ה זהו ביאור המשנה, ותוס' הרא"ש. 229. פ"ב ה"ט. בס אלא במקום אבל. 230. וכן בגי' בס ליי'. 231. בגי' ליי'. והוא פי' מהרשב"א. בס יריעת. וברי"ף סי' אלף פ"א ורא"ש סי' ו' "אשאר יריעתא". 232. עי' אוצה"ג סי' פ"ג-פ"ה ורמב"ן דף י"ז ד"ה ומעתה וריטב"א ד"ה מה"מ, ומאירי ט"ו ע"א. 233. ועי' שור'ת מהרי"ל סי' נ"ו.

למקומו א ליי'. אותו א אותה. בלילי ס בליל. פרוז. למקומו א ליי'. בלילי ס בליל (וכן להלן). לילי ס ליל. מיחסרא... מיתרא א מיתרא... מיחסרא. כרך א היו ס

עליהם ולהיבם לקרוא יומים. משום סברא הנ"ל דקל הוא שהקילו חכמים בקריאתה.

ואין לומר דדווקא כשהספק הוא מחמת מציאות אם העיר מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, או מיקל הברכ"י על הסמוכין לה לקרות בי"ד, משום דאית לן למיזל בתר רובא דעלמא, אבל כשהספק הוא בהלכה אי חשיב סמוך או לא, לא שייך למיזל בתר רובא דעלמא, דזה אינו, דהא השו"ע (סי' תרפ"ח ס"ד), והרמב"ם (פ"א מהל' מגילה הי"א) פסקו דכל כרך שהוא ספק אם הוקף חומה מימות יהושע או לא, קורין בי"ד ובט"ו, וילפי להו מדין טבריה (מגילה ה' ע"ב) ומנא להו, דילמא שאני טבריה שהיא ספיקא דדינא (אם ים חשוב כחומה או לא) ולהכי מחמירינן בה, אבל כשהספק במציאות אם הוקף חומה מימות יהושע, אית לן למיזל בתר רובא דעלמא ולקרות בי"ד בלבד, אלא ודאי דלא שאני לן בין ספיקא דדינא לספק במציאות, וה"ה גבי הסמוכין, אין הבדל בין אם ספיקן מחמת דינא או מחמת מציאות, ויקראו בי"ד בלבד.

ובנ"ד אף אם נאמר דמספקא לן אי הלכה כהרא"ש או כהרמב"ם והו"ל ספיקא דדינא, מ"מ נ"ל דיקראו בי"ד. וכהא דקו"ל גבי הכפרים הסמוכים לעיר שהיא ספק, דיקראו בי"ד, וכמ"ש הברכ"י (הביא דבריו בכיאר הלכה סי' תרפ"ח ד"ה או שסמוכין). ואע"פ שהחזו"א (או"ח סי' קנ"ג אות ג'), תמה ע"ז וכתב דיקראו יומים מספק, דמאי שנא עיר שהיא ספק לכפרים הסמוכין לה, מ"מ נראה דכדברי הברכ"י עיקר, וכן משמע מהר"ן (מגילה דף ב' ע"א מדפי הרי"ף, ד"ה ואמר ריב"ל) שכתב בשם הירושלמי, דהא דהכפרים הסמוכים ונראים לכרך נידונים ככרך לענין מקרא מגילה, היינו משום דקל הוא שהקילו חכמים בקריאתה, (ונראה שפירושו כדי שלא יתבטלו יומים ממלאכה, וכיון שעיקר מלאכתם בכרך, די להם ליבטל ביום ט"ו ככני הכרך). ואם נאמר שהסמוכים לספק יקראו יומים, אין זו קולא אלא חומרא, ולכן נראה דמספיקא ניזיל בתר רובא, ויקראו בי"ד כרוב העולם.

וה"ה כל היכא דאתיליד ספיקא כלפי המקום אי חשיב סמוך או לא, אין לנו להחמיר

סימן מ"ו

בדין איש פרזי שנסע לירושלים ביום ט"ו

למיקרי, ע"כ. וכתבו רש"י והתוס' שם דמיירי שבין הכפר הקדים וקרא כבר המגילה ביום הכניסה בכפר, ואחר כך הלך לעיר והיה שם ליל י"ד, וע"ז קאמר רבא, דבין כך ובין כך, היינו בין אם דעתו לחזור קודם יום י"ד בכוקר, ובין אין דעתו לחזור עד יום י"ד בכוקר, חייב לקרוא עמהן כלילה, כיון שמעיקר הדין צריך לקרוא ביום י"ד, לפיכך כשנמצא בעיר, חייב לקרוא עמהן, אע"פ שכבר קרא קודם לכן בכפר ביום הכניסה, והקשה לו אביי מהברייתא (לפי הגהת אביי בכרייתא), דאיתא התם בן כפר שהלך לעיר בין כך ובין כך קורא כמקומו, והשיב לו רבא דיש להגיה ולגרסו קורא עמהן. עכת"ד הגמ'.

שאלה: איש פרזי שקרא את המגילה בי"ד בעירו, ואח"כ נסע לירושלים באותו יום, על מנת לחזור למחרת בכוקר ביום ט"ו לעיר, האם אמרינן ככהאי גוונא מוקף בן יומו קרוי מוקף, ויתחייב לקרוא המגילה פעם נוספת בירושלים, או לא.

תשובה במסכת מגילה (דף י"ט ע"א) איתא: ואמר רבא בן כפר שהלך לעיר בין כך ובין כך קורא עמהם, מאי טעמא, האי כבני העיר בעי למיקרי, ורבנן הוא דאקילו על הכפרים כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכים, הני מילי כי איתיה בדוכתיה, אבל כי איתיה בעיר כבני עיר בעי

ספר אור לציון

גבולות א

פרג"ל ר בן ציון אבא שאול צ"ל

במקומו, ואח"כ הלך למקום אחר בזמן חיובם, ואין דעתו לחזור קודם היום, שלדעת רבא יתחייב שוב בקריאתה במקום האחר, ולדעת אביי לא מתחייב מחדש, ועוד פליגי בבן כפר שהלך לעיר ואפילו אין דעתו לחזור, שלדעת רבא יתחייב שוב מטעם דכבני העיר בעי למיקרי וכו', ולאביי יפטר, ומנלן לעשות מחלוקת בין אביי ורבא בתרתי, לכן נראה כמו שביארנו בתחילה.

ולפי"ז בן עיר שיצא י"ח בעירו ביום י"ד, ואח"כ הלך לכרך ע"מ להיות שם ליל ט"ו ויומו, יודה רבא לאביי שביין כן וכין כן קורא כמקומו, כלומר שיצא כבר ידי חובה ביום י"ד ואינו מתחייב שוב בקריאתה.

ובירושלמי (מגילה פ"ב ה"ג) איתא: רבה בר בר חנה בעי, בן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו נתחייב כאן וכאן, ובן כרך שעקר דירתו בליל ט"ו נפטר מכאן ומכאן, משמע לכאורה דפליגי על הבבלי שהוכחנו לעיל שאינו מתחייב שנית, וא"כ לענין הלכה קי"ל כבבלי שנפטר בעירו ואין מתחייב שוב, אבל אפשר לומר דלא פליגי, והירושלמי מיירי במי שעקר דירתו, היינו שעובר לגור בכרך באופן קבוע, לפיכך חייב פעם נוספת בכרך, אבל הבבלי מיירי במי שלא עקר דירתו, וצ"ע. ועיין מש"כ בזה הגרצ"פ פרנק זצ"ל בספרו מקראי קודש, (פורים סי' י"ט).

ונראה להסביר את מחלוקת אביי ורבא, דלאביי דין קריאת בני הכפרים ביום הכניסה כדין קריאת בני העיירות בי"ד וכבני הכרכין בט"ו, ולכן כיון שכבר קראו ביום חיובם אינם צריכים לחזור ולקרוא ביום חיוב בני הפרוים אפילו כשנמצא ביום י"ד בעיר, ואפילו אם אין דעתו לחזור עד שיאיה יום י"ד, ורבא סובר דהא דבני הכפרים קוראין ביום הכניסה, אין זה יום חיובם ממש, אלא עיקר חיובם לקרוא בי"ד כמו בני העיירות, אלא שחכמים הקילו עליהם לקרוא קודם לכן ביום הכניסה, כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם שבכרכים, ואם יארע שזדמנו ביום י"ד בעיר, חזרו לעיקר הדין לקרוא ביום י"ד.

ואין נראה לפרש בדעת רבא, שאע"פ שכבר יצא ידי חובה במקומו, ונעשה אח"כ בן מקום אחר שיתחייב מחדש, וה"ה על בן עיר שיצא י"ח בעירו ביום י"ד, והלך לכרך בליל ט"ו וכיומו, שיתחייב קריאת המגילה מחדש, והא דקאמר רבא הטעם דהאי כבני העיר בעי למיקרי וכו', דמשמע דדווקא בבן כפר קמיירי, היינו לחידושא שבבן כפר אפילו דעתו לחזור קודם שיאיר יום י"ד, מתחייב שוב כבני העיר, מהאי טעמא דכבני העיר בעי למיקרי, אבל אם אין דעתו לחזור, יתחייב שוב גם ללא הטעם הזה, וה"ה לבן עיר שהלך לכרך, דזה אינו, דאם כן נחלקו אביי ורבא בתרתי, חדא שנחלקו בעלמא במי שכבר יצא ידי חובתו

סימן מ"ז

בסדר כתיבת עשרת בני המן במגילה

והאריח הוא חצי לבינה, ע"כ. ומשמע מדברי רש"י דבעינן שהמרחק החלק שבין הכתבים יהיה כפליים מן הכתב, ואם חסר מכאן וקירב המילים זו לזו, פסולה. והנה מרן השו"ע (סי' תרצ"א ס"ג) פסק, עשרת בני המן צריך לכתבה כשירה, ולא כשאר שירות שחלק ע"ג כתב, אלא מניח חלק בין כתב לכתב, ואם לא עשה כן פסולה, ע"כ. ולא ביאר

גרסינן בגמ' (מגילה דף ט"ו ע"ב) אמר ר' חנינא בר פפא, דרש ר' שילא איש כפר תמרתא, כל השירות כולן נכתבות אריח ע"ג לבינה ולבינה ע"ג אריח, חוץ משירה זו (עשרת בני המן) ומלכי כנען, שאריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה, מ"ט, שלא תהא תקומה למפלתן, ופרש"י אריח הוא הכתב, לבינה הוא חלק, שהוא כפליים מן הכתב.

76

י. שאלה. מי שקרא את המגילה ביום י"ד, ונסע ביום י"ד לירושלים, האם חייב שוב בקריאת המגילה ובשאר דיני פורים.

תשובה. אם הוא בן ירושלים שחוזר למקומו, יחזור שוב לקרוא מגילה בט"ו, אך לא יכרך ולא יפטור אחרים מבני הכרך בקריאתו, וישתדל לשמוע את הברכה מאחרים. ויקיים שוב משלוח מנות ומתנות לאביונים וסעודת פורים. ויאמר על הניסים בתפילה ובברכת המזון. ואם הוא בן עיר, אינו חייב מעיקר הדין לחזור שוב לקרוא מגילה ולקיים שאר דיני פורים. וכן לא יאמר על הניסים בתפילה ובברכת המזון. ובן ישיבה שגר בעיר ולומד בירושלים דינו כבן ירושלים.

מדברי מרן בשו"ע בסימן תרפ"ח סעיף ח' שכתב, בן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה בידו מגילה ואחר כך נודמנה לו בט"ו קורא אותה בט"ו. ולכאורה צ"ב, מדוע בנידון הירושלמי שהיה בכרך בי"ד ובעיר בט"ו אינו קורא בט"ו, הרי כיון שלא קרא בי"ד יקראנה בט"ו, ומשמע דלית ליה למרן הא דהירושלמי. אך אינו מוכרח, שאפשר לומר דכאן שאני, שהרי כבר נתחייב הוא בי"ד, אלא שלא היתה לו מגילה, וכיון שכבר מתחייב, משלים חיובו בט"ו, משא"כ בנידון הירושלמי שלא התחייב כלל בי"ד. (וגם יש לדון עוד שמא דוקא מי שהיה בספינה או בדרך קורא בט"ו, אבל מי שהיה חולה ולא יכל לקרוא המגילה בי"ד, והבריא בט"ו, אפשר שאינו חייב לקרוא המגילה. וראה עוד בזה להלן תשובה י"ד). ועוד שלפי מה שיתבאר להלן בסמוך דהירושלמי מיירי בעוקר דירתו, יש לומר דעקר דירתו שאני. ומ"מ נראה עיקר כביאור ראשון. ועוד נתבאר בספר אור לציון שם, שיש לומר שהבבלי והירושלמי לא פליגי, והירושלמי מיירי במי שעקר דירתו, היינו שעובר לגור בכרך באופן קבוע, לפיכך חייב פעם נוספת בכרך, אבל הבבלי מיירי במי שלא עקר דירתו, ועל כן אינו מתחייב שוב. ולכן כתב הגאון רבי צבי פסח פראנק בספר מקראי קודש סימן י"ט, שאין לחייב בן עיר שכבר יצא ידי חובתו שיחזור ויתחייב פעם נוספת כדין מוקף בן יומו, שהחידוש שנאמר למוקף בן יומו די לנו לאומרו למי שעדיין לא יצא ידי חובה, אבל לא לחייבו שנית, אבל בעוקר דירתו וכעת נעשה דיר קבוע בכרך חיובו מעיקר הדין, שכעת בן מוקף הוא, ולכן מתחייב שנית ככל שאר המוקפין, ע"ש.

ועל כן, אף שמעיקרא היה נראה שכל מי שקרא את המגילה בי"ד ונסע ביום י"ד לירושלים, שיש לו לחוש שיתחייב שנית, נראה שוב שאין לחייב מעיקר

הקובע, דהיינו עלות השחר, כיון שאין לחייבו מצד המקום שהוא בו כעת, אלא שגם אין לנו לפוטרו לגמרי, הרי כיון שעומד להיות מוקף דינו כמוקף, שכן לא אמרו לילך אחר רוב העולם אלא כדי שלא יפטר לגמרי, שאין לנו סיבה אחרת לאן לשייכו, אבל כאן שעומד להגיע לעיר מוקפת חומה, יש לנו לחייבו כדין מוקף. והוא הדין במי שנמצא במטוס ועתיד להגיע לירושלים בט"ו ביום, שהרי הוא כבן ט"ו, וקורא מגילה בט"ו. (וראה בדברי הריטב"א במגילה דף י"ט ע"א. וראה גם בספר מקראי קודש סימן י"ט בדברי הגאון רבי יוסף כהן בהערה שם).

76 י. יש לדון במי שקרא את המגילה בעיר ביום י"ד, וביום י"ד בא לכרך, האם יתחייב שוב בקריאת המגילה, שהרי כעת נחשב מוקף, ואף אם הוא בן עיר, מוקף בן יומו קרוי מוקף, או כיון שיצא ידי חובתו, שוב אינו מתחייב פעם שנית לקרוא את המגילה באותה שנה. והנה בירושלמי מגילה פרק ב' הלכה ג' איתא, בן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו נתחייב כאן וכאן, ובן כרך שעקר דירתו בליל ט"ו נפטר מכאן ומכאן. ומשמע שאפשר להתחייב פעם שניה, שלכן בן עיר שעקר דירתו בליל ט"ו נתחייב כאן וכאן. ואולם נתבאר בספר אור לציון תשובות ח"א תאו"ח סימן מ"ו שיש להוכיח מהבבלי מגילה דף י"ט ע"א שאין לחייב בן עיר שיצא יד"ח בעירו ביום י"ד והלך לכרך בליל ט"ו וביומו לקרוא פעם נוספת את המגילה, בין לאביי ובין לרבא, ע"ש. וא"כ אף אם נאמר שזו מחלוקת הבבלי והירושלמי, קי"ל להלכה כהבבלי, כמבואר בדברי הדי"ף והרא"ש בסוף עירובין. (וראה בזה בשדי חמד אסיפת דינים כללי הפוסקים סימן ב' אות א'). וגם נראה שהרמב"ם לית ליה הא דהירושלמי, שהרי לא הביאו בהלכות מגילה. וכן נראה

ספר אור לציון
הוצאת

הוצאת אור לציון

יא. שאלה. מי שהיה ביום י"ד בירושלים, ונסע לעיר בי"ד ביום, כיצד ינהג לענין קריאת המגילה. תשובה. אם חוזר בערב לירושלים, יקרא מגילה בט"ו כבני ירושלים, אולם להשאיר בלילה בעיר אין לעשות כן, כדי שלא יפקיע עצמו ממצוות פורים. ועל כל פנים אם נשאר יקרא מגילה ביום ט"ו בעיר בלא ברכה.

יב. שאלה. כשחל יום ט"ו בשבת, אימתי יש לקיים את מצוות יום פורים. תשובה. את סעודת פורים יש לעשות ביום ראשון, וקריאת המגילה ומתנות לאביונים יש לקיים ביום ששי, ומשלוח מנות ישלח ביום ראשון, וטוב שישלח מנות גם ביום ששי.

חיוב הדלקת נרות הוא בית הוריהם, מכל מקום כאן יש לילך אחר מקום שהותם, שכשחוזרים לירושלים נחשב שחוזרים למקומם, ואם קראו בעיר בי"ד וחזרו למקומם בירושלים בט"ו, יש להם לקרוא שוב את המגילה כבני ירושלים, וכמו שנתבאר לעיל.

יא. כפי שנתבאר בתשובה הקודמת, לדברי הירושלמי בן כרך שעקר דירתו בליל ט"ו נפטר מכאן ומכאן, ונתבאר שם שיש להסתפק אם הוא דוקא בעקר דירתו ועבר לגור בעיר באופן קבוע, ע"ש. ואפשר שאם לא עקר יש לו לקרוא את המגילה ביום ט"ו אף שנמצא כעת בעיר. וגם נתבאר שם שיש להסתפק אם קי"ל כדברי הירושלמי, ע"ש. ועל כן למעשה יקרא את המגילה ביום ט"ו בלא ברכה. ואולם לכתחילה אין לעשות כן, כיון שיש לחוש שמפקיע עצמו מידי חיוב קריאת המגילה. ויש לו לעשות ככל יכולתו שלא להגיע לידי כך. (וראה גם בדברי הריטב"א במגילה דף י"ט ע"א בדעת הראב"ד, ע"ש). ורק אם נאנס ועשה כן, יקרא בעיר בט"ו בלא ברכה.

ומן הראוי להזהר לבן כרך, שלא יצא כלל מהכרך ביום י"ד, כדי שלא יכנס לחששות לענין קריאת המגילה.

יב. כש"ע בסימן תרפ"ח סעיף ו' כתב, יום ט"ו שחל להיות בשבת, אין קורין המגילה בשבת, אלא מקדימים לקרותה בע"ש, וגובים מעות מתנות עניים ומחלקים אותם בו ביום. וביום שבת מוציאים ב' ספרים ובשני קורין ויבא עמלק. ואומרים על הנסים. ואין עושים סעודת פורים עד יום אחד בשבת. עכ"ל. הרי מבואר בדברי מרן, שיש לעשות את הסעודה ביום ראשון, וכן

הדין בן עיר לקרוא את המגילה שוב, כיון שיש לומר שהבבלי חולק על הירושלמי, ועוד שיש מקום לומר שאף להירושלמי אין זה אלא בעוקר דירתו ממש, ומשום כך גם אין לו לומר על הניסים בתפילה ובברכת המזון, אבל בן ירושלים שהיה בעיר בי"ד וקרא שם מגילה, וכעת חוזר למקומו והוא כעת מוקף ממש, יש לו לקרוא שוב את המגילה בט"ו, וכן נראה מדברי הר"ן במגילה דף י"ט ע"א, ע"ש בדבריו. (וכן כתב במקראי קודש שם, ושכן מפורש בדברי הריטב"א במגילה דף י"ט ע"א, ע"ש. וראה גם בביאור הגר"א שם ובאליה רבה ס"ק ח', ע"ש). אלא שלענין ברכה לא יצא הדבר מכלל ספק ולא יברך בעצמו את ברכות המגילה. (וראה גם בכה"ח שם אות כ"ט). וישתדל לשמוע מאחרים את הברכה. וכן לא יפטור את בני הכרך בקריאת המגילה. וכן יש לו לקיים שוב משלוח מנות ומתנות לאביונים, והרי מעיקר הדין די בנתינת פרוטה לכל עני כדי לקיים לקיים מצות מתנות לאביונים, וכמו שיתבאר להלן פרק נ"ח תשובה א', ע"ש. וכן אין צריך מעיקר הדין פת לסעודת פורים, כמו שיתבאר להלן בפרק ס' תשובה ב', ע"ש. וכן יכול לומר על הניסים בתפילה וברכת המזון. והוא הדין בכל זה אם הוא הגיע לירושלים לאחר כניסת ליל ט"ו, כל שהגיע לפני עלות השחר של יום ט"ו, יש לו לקרוא שוב את המגילה ולקיים דיני פורים. (ובכל אופן, אין כדאי לחזור שוב ולהתחייב שני ימים במצוות פורים, ודי בקיום מצות פורים ושמחתו יום אחד).

ונראה שבן ישיבה הלומד בישיבה בירושלים ושוהה במשך השנה בישיבה, ובית הוריו הוא בעיר שקורין בי"ד, נחשב כבן מוקף. ואף שלענין הדלקת נרות חנוכה נתבאר לעיל בפרק מ"ז תשובה א' שבחורי ישיבות נחשבים סמוכים על שלחן אביהם, וביתם לענין